

KOMMISJONEN FOR
GJENOPPTAKELSE AV STRAFFESAKER

Årsberetning 2007

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker er et uavhengig organ som skal ta stilling til om en domfelt skal få ny behandling av sin sak ved en annen domstol

Innholdsfortegnelse

Årsberetning 2007	2
Gjenopptakelseskommisjonens sammensetning	2
Gjenopptakelseskommisjonens sekretariat	3
Gjenopptakelseskommisjonens økonomiske ressurser	3
Generelt om Gjenopptakelseskommisjonen	3
Lovendringer 2007	4
Sakene og saksbehandlingen	5
Forsvarer og bistandsadvokat	8
Kommisjonens virksomhet for øvrig	9
Aktuelle avgjørelser	10
Søksmål mot kommisjonen m.m.	19

KOMMISSJONEN FOR
GJENOPPTAKELSE AV STRAFFESAKER

Årsberetning 2007

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker er et uavhengig organ som skal ta stilling til om en domfelt skal få ny behandling av sin sak ved en annen domstol.

Gjenopptakelseskommisjonens virksomhet og sammensetning

Gjenopptakelseskommisjonen er opprettet ved revisjon av straffeprosessloven kapittel 27. Lovendringen trådte i kraft 1. januar 2004.

Kommisjonen består av fem faste medlemmer og tre varamedlemmer. Lederen, nestlederen og ett av medlemmene skal ha juridisk embetseksamen. Lederen utnevnes av Kongen i statsråd for en periode på fem år, og medlemmene oppnevnes av Kongen i statsråd for en periode på tre år. Lederens funksjonstid ble endret ved lov 21. desember 2007, se side 4.

Kommisjonens sammensetning i 2007 har vært slik:

Leder: Janne Kristiansen

Nestleder: Ann-Kristin Olsen, fylkesmann i Vest-Agder

Medlemmer: Vidar Stensland, lagdommer i Hålogaland lagmannsrett
Svein Magnussen, professor i psykologi ved Universitetet i Oslo
Anne Kathrine Slungård, markedsdirektør i Entra Eiendom

Varamedlemmer: Helen Sæter, tingrettsdommer i Fredrikstad tingrett
Erling O. Lyngtveit, advokat
Inger Thoen Nordhus, psykiater

Øystein Mæland, divisjonsdirektør ved Ullevål universitetssykehus, har permisjon som varamedlem fra 1. januar 2007 til 1. juli 2008. I hans fravær er Inger Thoen Nordhus oppnevnt.

Gjenopptakelseskommisjonens sekretariat

Gjenopptakelseskommisjonens leder er ansatt på heltid som leder for sekretariat. Sekretariatet har for øvrig 8 faste stillingshjemler, som i 2007 har vært besatt av fire juridiske utredere, to politifaglige utredere, en kontorleder og en sekretær. I tillegg har det i 2007 vært engasjert en juridisk utreder, og frem til 1. desember en politifaglig utreder. Fra september 2007 har ytterligere en juridisk utreder vært tilsatt i et vikariat/engasjement.

Utredene har erfaring fra blant annet Kripos, Rettsmedisinsk institutt, Innsynsutvalget, Sivilombudsmannen, Justisdepartementet, domstolene og advokatvirksomhet.

Sekretariatet har sine lokaler i Teatergata 5 i Oslo.

Gjenopptakelseskommisjonens økonomiske ressurser

I St.prp. nr. 1 (2006-2007) for budsjettåret 2007 ble det fremmet et budsjettforslag på kroner 11. 357.000. Det fremgår av proposisjonen:

«Som følge av at det fortsatt kommer inn et vesentlig større antall saker enn forutsatt i Ot.prp. nr. 70 (2000-2001), foreslås det å øke bevilgningen på posten med 1.5 mill. kr. til dekning av to midlertidige stillinger til kommisjonen for at den skal kunne komme à jour og bli mest mulig effektiv.»

Kommisjonen har fått tildelt midler i samsvar med budsjettforslaget.

Kommisjonen har i 2007 innført et nytt elektronisk saksbehandlingssystem (GJ-sak), som blant annet vil forbedre og effektivisere journalføring og saksbehandling av sakene, samt utarbeiding av statistikker og restanseoversikter. Kommisjonen har i 2007 også anskaffet teknisk utstyr i kommisjonens lokaler for å kunne foreta avhør med lyd- og bildeopptak.

Generelt om Gjenopptakelseskommisjonen

Kommisjonen er et uavhengig organ som skal ta stilling til om en domfelt som begjærer gjenopptakelse av en rettskraftig dom, skal få ny behandling av sin sak i retten. Dersom kommisjonen beslutter en dom gjenopptatt, skal saken henvises til ny behandling ved en annen domstol enn den som avsa dommen.

Gjenopptakelseskommisjonen bestemmer selv sin arbeidsmåte og kan ikke instrueres om utførelsen av den myndighet den er gitt. Medlemmene skal ikke delta i behandlingen av en sak dersom de er inhabile etter reglene i domstolloven. Når en dom i en straffesak er begjært gjenopptatt, skal kommisjonen foreta en objektiv vurdering av om vilkårene for gjenopptakelse er oppfylt.

Domfelte kan kreve gjenopptakelse av en rettskraftig dom i en straffesak hvis:

- Det er nye bevis eller nye omstendigheter som kan være egnet til å føre til frifinnelse, anvendelse av en mildere strafferegel eller vesentlig mildere straff.
- En internasjonal domstol eller FN's menneskerettskomité i sak mot Norge har kommet til at avgjørelsen eller saksbehandlingen er i strid med folkeretten, slik at det er grunn til å regne med at en ny behandling av straffesaken vil føre til et annet resultat.

- Noen som har hatt sentral befatning med saken, har gjort seg skyldig i en straffbar handling som kan ha hatt innvirkning på dommen til skade for domfelte.
- En dommer eller et lagrettemedlem som behandlet saken var inhabil, og det er grunn til å anta at det kan ha hatt betydning for avgjørelsen.
- Høyesterett har fraveket en lovtolkning som den tidligere har lagt til grunn, og som dommen bygger på.
- Det foreligger særlige forhold som gjør det tvilsomt om dommen er riktig, og tungtveiende hensyn tilsier at spørsmålet om siktedes skyld blir prøvd på ny.

Begjæring om gjenopptakelse må leveres skriftlig. Det er ingen frist for å begjære gjenopptakelse. Kommisjonen har plikt til å veilede den som ber om å få sin sak behandlet på nytt. Kommisjonen har selv ansvaret for at alle relevante opplysninger i saken kommer frem. Det vil i de fleste sakene bli opprettet direkte kontakt og dialog med den enkelte. Når særlige grunner foreligger, kan den som begjærer gjenopptakelse få oppnevnt forsvarer på det offentliges bekostning. Kommisjonen kan også oppnevne bistandsadvokat for fornærmede etter straffeprosesslovens alminnelige regler så langt de passer.

Gjenopptakelseskommisjonen sørger for at det blir foretatt en grundig utredning av sakens faktiske og rettslige sider, og kan innhente opplysninger på den måten den anser hensiktsmessig.

Kommisjonen kan innkalle siktede og vitner til samtaler eller formelle avhør. Den kan avholde muntlige høringer og begjære bevisopptak for retten. Videre kan det fremmes begjæring til retten om personundersøkelse, observasjon og bruk av tvangsmidler. Kommisjonen kan gi utleveringspålegg, oppnevne sakkyndige og foreta granskning. Sakene utredes av sekretariatets egne utredere, men i særlige tilfelle kan kommisjonen be påtalemyndigheten om å foreta nærmere angitte etterforskningskritt.

Begjæringene avgjøres av den samlede kommisjonen, men kommisjonens leder/nestleder kan forkaste begjæring som etter sin art ikke kan føre til gjenopptakelse, som ikke inneholder noen gjenopptakelsesgrunn etter loven eller som åpenbart ikke kan føre frem.

Dersom kommisjonen beslutter en dom gjenopptatt, skal saken henvises til ny behandling ved en domstol som er sideordnet den som avsa dommen. Dette betyr:

- Er dommen avsagt av tingretten (tidligere herreds – eller byretten), sender kommisjonen saken til lagmannsretten, som utpeker en tingrett for ny behandling.
- Er dommen avsagt av lagmannsretten sendes saken til Høyesteretts kjæremålsutvalg, som utpeker en lagmannsrett for ny behandling.
- Er dommen avsagt av Høyesterett behandles saken på nytt av Høyesterett.

Lovendringer i 2007

Ved etablering av kommisjonen i 2004 ble kommisjonens leder, i medhold av straffeprosessloven § 395 andre ledd første punktum, utnevnt for en periode på 5 år uten adgang til gjenoppnevning. For å kunne opprettholde kontinuiteten og kompetansen i kommisjonen, foreslo regjeringen å utvide funksjonstiden til 7 år, jf. Ot.prp. nr. 6 (2007–2008). Ved lovendring 21. desember 2007 nr. 127 ble bestemmelsen endret, slik at funksjonstiden til kommisjonens leder er 7 år uten adgang til gjenoppnevning. Det fremgår av lovvedtaket at endringen også gjelder for den som er leder av kommisjonen ved lovens ikrafttredelse 1. januar 2008.

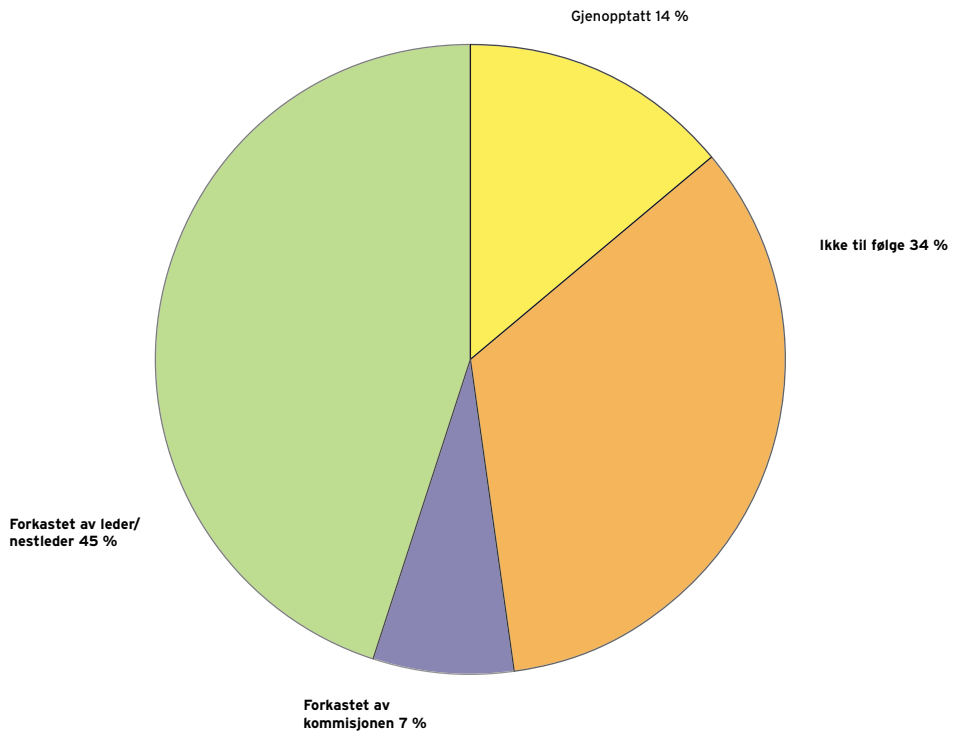
Sakene og saksbehandlingen

Kommisjonen har i løpet av året avholdt 9 møter over 17 møtedager. Kommisjonen har mottatt 150 begjæringer om gjenopptakelse i 2007, mot 173 i 2006, 140 i 2005 og 232 i 2004. Det er i 2007 avsluttet til sammen 234 saker, hvorav 196 er realitetsbehandlet. Av disse 196 realitetsbehandlede begjæringene er 27 henvist til retten for ny behandling, mens 66 ikke er tatt til følge. De resterende 103 sakene er forkastet av kommisjonen eller leder/nestleder fordi de åpenbart ikke kunne føre frem. Blant de 27 henviste sakene har det vært dissens i 4 saker, og blant de 66 sakene der begjæringene ikke ble tatt til følge har det også vært dissens i 4 av sakene. Avgjørelser om å forkaste begjæringene har vært enstemmige.

De øvrige 38 sakene som er avsluttet, er avvist på formelt grunnlag fordi de ikke ligger innenfor kommisjonens mandat. Dette gjelder for eksempel begjæringer om gjenopptakelse av sivile dommer, utenlandske dommer, vedtatte forelegg, forvaltningsvedtak eller begjæringer om gjenopptakelse av etterforskning i henlagte saker. I tillegg er det enkelte begjæringer som av ulike årsaker blir trukket. Fullstendig oversikt over antall innkomne begjæringer og avsluttede saker i 2007 fremkommer av tabellen nedenfor:

Tekst	Mottatt	Avsluttet	Gjenopptatt	Ikke til følge	Forkastet av kommisjonen	Forkastet av leder/nestleder	Avvist div./anmodning om info
Generelt	1	1					1
Generelt	2	4				1	3
Sedelighet	24	42	4	15	2	19	2
Vold, trusler	44	59	5	23	6	23	2
Narkotika	20	25	3	8	3	11	
Vinning	24	38	8	9	1	14	6
Diverse forbrytelser	9	17	4	5	1	7	
Diverse forseelser	8	25	3	6	1	13	2
Midlertidige avgj.		0					
Henlagte saker		0					
Inndragning eller mortifikasjon		0					
Henvendelser	10	7					7
Forelegg		0					
Sivile saker	9	14				1	13
Annet om fagsaker	2	2					2
Totalt	150	234	27	66	14	89	38

Figuren nedenfor viser utfallet av de realitetsbehandlede sakene i 2007:

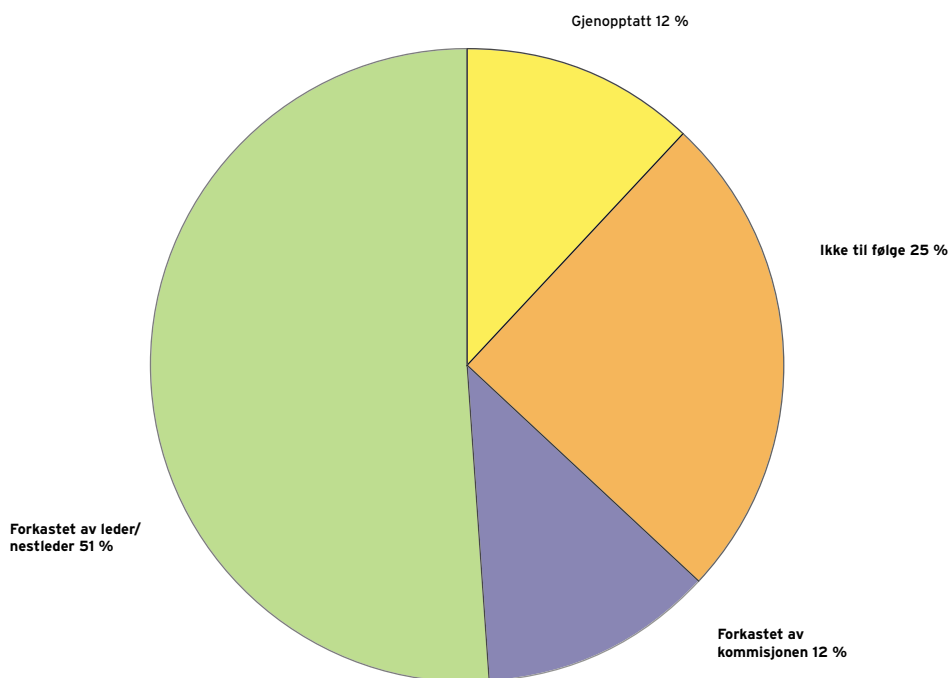

Siden oppstart av virksomheten 1. januar 2004 har kommisjonen til sammen mottatt 695 begjæringer og 568 av sakene er avsluttet. Til sammen 53 er henvist til retten og 112 er ikke tatt til følge. 283 av sakene er forkastet av kommisjonen eller leder/nestleder fordi de åpenbart ikke kunne føre frem, mens resten, 120 saker, er avvist på formelt grunnlag.

Tabell over de totale tall for kommisjonens fire første virkeår fremgår da som følger:

Tekst	Mottatt	Avsluttet	Gjenopptatt	Ikke til følge	Forkastet av kommisjonen	Forkastet av leder/nestleder	Avvist div. / anmodning om info
Generelt	4	4					4
Generelt	6	6				1	5
Sedelighet	125	106	12	30	10	49	5
Vold, trusler	183	135	11	35	15	62	12
Narkotika	83	60	7	11	6	32	4
Vinning	100	77	12	21	7	28	9
Diverse forbrytelser	44	35	5	5	6	16	3
Diverse forseelser	78	73	6	10	7	41	9
Midlertidige avgj.	1	1					1
Henlagte saker	10	10					10
Inndragning eller mortifikasjon	1	1				1	
Henvendelser	23	23			1		22
Forelegg	4	4					4
Sivile saker	30	30				1	29
Annet om fagsaker	3	3					3
Totalt	695	568	53	112	52	231	120

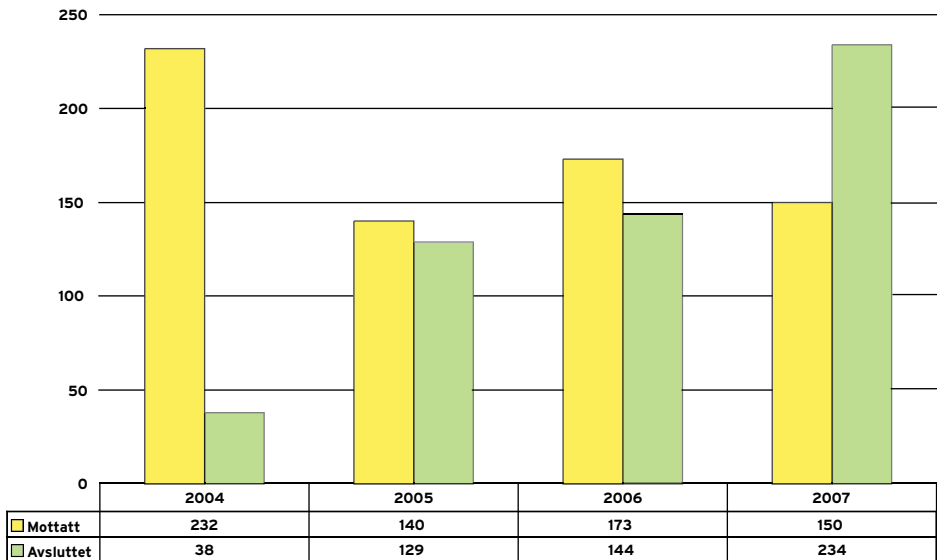
Figuren nedenfor viser utfallet av de realitetsbehandlede sakene i perioden 2004–2007:

Kommisjonen kan forkaste begjæringer som åpenbart ikke kan føre frem. Avgjørelsen kan også treffes av kommisjonens leder eller nestleder, og et stort antall begjæringer er også i 2007 forkastet av leder/nestleder. Dette henger først og fremst sammen med at sekretariatet mottar relativt mange gjenopptakelsesbegjæringer som i realiteten er rene «anker». For å kunne bruke kommisjonens samlede ressurser på en best mulig måte på behandling av saker som krever nærmere utredning, er det nødvendig at leder og nestleder bruker sin adgang til å forkaste begjæringer som åpenbart ikke kan føre frem.

Sakstilfanget har de fire første årene vært langt større enn forventet ved opprettelsen av kommisjonen. Antallet innkomne begjæringer om gjenopptakelse ligger fremdeles vesentlig over det lovgiver la til grunn, men synes å ha stabilisert seg. Det er fortsatt et viktig mål å komme à jour med restansene. Kommisjonen har en selvstendig utredningsplikt, noe som kan medføre et omfattende arbeid i saker av større omfang. Dette arbeidet er ressurskrevende, samtidig som det er en helt sentral del av sekretariatets oppgaver og var en sentral begrunnelse for opprettelse av kommisjonen. Flere av de sakene som ligger til behandling i kommisjonen må fremdeles forventes å kreve betydelig utredning.

For å nedarbeide restanser og søke å medvirke til en effektiv saksavvikling, har kommisjonen fastsatt tentative tidsfrister for saksbehandlingens enkelte ledd. Større saker vil likevel kreve mer tid enn disse fristene legger opp til, og tidsfristene skal under enhver omstendighet ikke gå ut over kvaliteten på kommisjonens arbeid.

Forsvarer/bistandsadvokat

Oppnevning av forsvarer for domfelte kan i noen utstrekning spare sekretariatet for en del arbeid knyttet til veiledning og utredning. Loven gir kommisjonen adgang til å oppnevne forsvarer for domfelte når særlige grunner foreligger. Følgelig må det foretas en konkret vurdering i hver enkelt sak om forsvarer skal oppnevnes. I praksis har kommisjonen oppnevnt forsvarer når det er grunn til å anta at domfelte kan være strafferettslig utilregnelig, idet han da vil ha krav på forsvarer på ethvert trinn av saken. For øvrig har forsvarer vært oppnevnt i særlig omfattende eller kompliserte saker, og hvis domfelte bor avsides, slik at det vil være særlig ressurskrevende for sekretariatet å gi en forsvarlig veiledning av domfelte. En forsvareroppnevning vil i slike tilfeller også kunne bidra til at saken lettere blir forsvarlig utredet. Oppnevningen blir i de fleste tilfeller begrenset til et bestemt antall timer, for eksempel for å gi en nærmere begrunnelse for begjæringens rettslige og faktiske grunnlag. Også i de større eller kompliserte sakene er det blitt satt et slikt tak, som kan revurderes ved behov. I 2007 oppnevnte kommisjonen forsvarer i 51 saker. Et betydelig antall av disse sakene gjelder begjæring hvor det er reist tvil om hvorvidt domfelte var tilregnelig da det pådømte forhold fant sted, og hvor det skal oppnevnes forsvarer etter straffeprosessloven § 397 andre ledd jf. § 96 siste ledd.

Kommisjonen har f.o.m. 1. juli 2006 hatt hjemmel til å oppnevne bistandsadvokat etter reglene i straffeprosessloven §§ 107 a flg. Dette har særlig vært aktuelt i forbindelse med avhør av fornærmede i sedelighetssaker. I 2007 oppnevnte kommisjonen bistandsadvokat i 9 saker.

Kommisjonens virksomhet for øvrig

Samarbeidet med kommisjonene i England og Skottland er blitt videreført i 2007. Den 10. mai 2007 deltok kommisjonen og dens sekretariat på en konferanse i Birmingham for å markere 10-års jubileet til den engelske gjenopptakelseskommisjonen CCRC (Criminal Cases Review Commission). Den norske kommisjonslederen holdt innlegg om regelverket for gjenopptakelse av straffesaker i Norge, og med særlig fokus på hva som i hovedsak skiller det norske regelverket fra det engelske. Påfølgende dag hadde kommisjonens medlemmer seminar med representanter for den engelske og den skotske kommisjonen («tripartite-seminar»). Sekretariatet hadde møte med representanter for det engelske sekretariatet, hvor det ble gitt en orientering om dets arbeid og arbeidsmåte.

Kommisjonens leder har orientert justisministeren hvert halvår om virksomheten i kommisjonen og hatt ytterligere kontakt med Justisdepartementets politiske og administrative ledelse.

Kommisjonens leder har for øvrig drevet utadrettet virksomhet i form av foredrag og orienteringer om kommisjonens virksomhet. Her nevnes blant annet foredrag på riksadvokatens statsadvokatomøte og Regional strafferettskonferanse i Rogaland, samt Rettsmedisinsk forenings årsmøte. I tillegg har leder holdt foredrag og innlegg på samlinger i regi av Justisdepartementet, Domstoladministrasjonen og Oslo tingrett, samt på fellesseminar med Justissekretariatene og Konfliktrådssekretariatet.

Kommisjonens leder har også hatt møte med riksadvokaten for å drøfte generelle spørsmål mellom kommisjonen og påtalemyndigheten ved behandling av begjæringer om gjenopptakelse av straffesaker. Leder har også hatt orienteringsmøte med Domstoladministrasjonens nye leder.

Det er avholdt møte med professor Dao Tri Uc, som er leder for Institute of State and Law i Vietnam. Professor Uc var på studiereise til Norge, og hadde uttrykt ønske om å treffe norske myndighetsorganer, herunder Gjenopptakelseskommisjonen. Møtet ble koordinert av Utenriksdepartementet, som også var representert på møtet. Kommisjonens leder redegjorde for det regelverket som ligger til grunn for gjenopptakelse av straffesaker i Norge og orienterte om kommisjonens virksomhet.

Av andre gjøremål nevnes leders deltakelse på justisministerens etatslederkonferanse og avgivelse av høringsuttalelser til Justisdepartementet. Kommisjonen har avgitt høringsuttalelse til blant annet fornærmedeutvalgets utredning «Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter» (NOU 2006:10), til rapporten «Rett til tolk – tolking og oversettelse i norsk straffeprosess» og til «Rapport om regjeringens innbyggerkonferanse 2007».

Kommisjonens hjemmeside blir fortløpende oppdatert med informasjon om kommisjonen og dens arbeid på www.gjenopptakelse.no. Der legges det ut et resymé av de saker som antas å være av særlig interesse, bl.a. saker som henvises til ny behandling i retten.

Aktuelle avgjørelser

I årsberetningene for 2004 og 2005 har kommisjonen inntatt kortversjoner av alle saker som kommisjonen har henvist til ny rettslig behandling. Kommisjonen besluttet i 2006 ikke å gjengi avgjørelser som er henvist utelukkende fordi det i ettertid har vist seg at domfelte var strafferettslig utilregnelig da det pådømte forhold fant sted. Bakgrunnen for dette er at disse sakene ikke reiser problemstillinger av juridisk eller prinsipiell karakter, og derfor er av liten allmenn interesse.

* * * * *

1. (200500011)

En somalisk mann ble i 2004 – sammen med en annen person – dømt til 7 måneders fengsel for overtredelse av utlendingsloven § 47, 4. jf. 5. ledd, for i vinnings hensikt å ha drevet organisert virksomhet med sikte på å hjelpe utlendinger til ulovlig reise inn i riket (menneskesmugling). Ved avgjørelsen delte kommisjonen seg i et flertall og et mindretall. Flertallet viste til at de konkrete handlinger dommen gjelder er handlinger som i seg selv ikke er belagt med straffeansvar. I henhold til utlendingsloven § 47 er det først når disse handlingene utføres med vinnings hensikt, som ledd i en organisert virksomhet og det dessuten er snakk om ulovlig inn/utreise, at straffeansvar oppstår. Kravet til vinnings hensikt anses oppfylt dersom gjerningspersonen er klar over at han bistår andre som driver en virksomhet med vinnings hensikt.

På bakgrunn av kunnskapen om betydningen av klan-tilknytning i somalisk kultur, fant flertallet at domfeltes hjelp til innreisen syntes å ligge innenfor rammen av hva reisefølget kunne forvente av bistand. Spørsmålet ble dermed om domfelte var kjent med at to av kvinnenes reise skjedde som ledd i organisert menneskesmugling, jf. utlendingslovens § 47. I følge egen forklaring visste han ikke at kvinnene ikke reiste med gyldige pass før etter at han hadde fulgt dem til flyplassen. Han kjente ikke til kvinnenes ankomst før etter at de hadde kommet, og noen godtgjørelse var ikke avtalt. Flertallet fant det vanskelig å se hvilke omstendigheter tingretten bygget på, idet dommen bare i liten grad dreide seg om domfelte. Retten synes å ha lagt vekt på domfeltes kontakt med medtiltaltes tidligere ektefelle. Kommisjonens undersøkelser har vist at klan-tilknytning har stor betydning i somalisk kultur, og at kontakten mellom domfelte og medtiltaltes tidligere ektefelle synes upåfallende. Det synes ikke å ha vært sakkyndig bevisførsel omkring betydningen av klan-tilhørighet under hovedforhandlingen, og flertallet fant også at det var grunn til å stille spørsmål ved om det – hvis domfelte visste at kvinnene ikke hadde gyldige pass – ville ha vært naturlig å oppgi navn og telefon ved henvendelse til politiet. Domfelte var etablert på nytt, og det kunne stilles spørsmål om det var naturlig med innkvartering hos tidligere ektefelle (som ikke var siktet i saken). Flertallet fant at det forelå slike særlige forhold som gjorde det tvilsomt om tingrettens dom var riktig. Det ble vist til at domfelte ble dømt til ubetinget fengsel, og at domfellelsen har hindret ham i å få arbeid. Flertallet fant dermed at tungtveiende hensyn tilsa at saken ble behandlet på nytt.

Kommisjonens mindretall var av den oppfatning at saken i det alt vesentlige stod i samme stilling som ved domstolsbehandlingen, og at de omstendigheter som påberopes som begrunnelse for gjenopptakelse var vurdert av domstolene. Herunder var klan-tilhørighet et moment som synes å ha vært vurdert av tingretten. Mindretallet kunne ikke se at det forelå særlige forhold som tilsa at dommen er uriktig, og fant ikke at vilkårene for gjenopptakelse var til stede.

2. (200700097)

Domfelte ble i 2002 tiltalt for blant annet å ha deltatt i sprengningen av klubblokalene til motorsykelklubben «Bandidos» i Drammen i 1997, der en person omkom. Han ble av tingretten dømt til fengsel i 8 år. Dommen ble anket, og domfelte ble i 2003 dømt til fengsel i 12 år i lagmannsretten. Han anket lagmannsrettens dom til Høyesterett, og gjorde gjeldende at det forelå saksbehandlingsfeil ved rettens behandling av saken. Han begrunnet dette med at en av lagdommerne var inhabil som følge av at vedkommende, mens saken var under etterforskning, hadde deltatt ved avgjørelsen av et fengslingskjæremål fra ham. Lagmannsretten hadde ved sin avgjørelse anvendt straffeprosessloven § 172 som grunnlag for videre fengsling. Høyesterett forkastet ankene. Når det gjaldt spørsmålet om lagdommerens habilitet, la Høyesterett avgjørende vekt på at hun ikke var rettens formann.

Domfelte brakte etter dette saken inn for Menneskerettsdomstolen i Strasbourg (EMD). EMD fant i dom av 31. juli 2007 at det hadde skjedd brudd på Menneskerettskonvensjonens artikkel 6 nr. 1. om retten til «a fair ... hearing... by an independent and impartial tribunal...». Domfelte begjærte deretter gjenopptakelse av straffesaken, og viste til at dersom Høyesterett hadde funnet at lagdommeren var inhabil, ville lagmannsrettens dom ha blitt opphevet, uansett om lagdommeren selv måtte mene at hun ikke var forutinntatt ved behandlingen av domfeltes sak.

Gjenopptakelseskommisjonen viste til straffeprosessloven § 391 nr. 2 b, og til at det følger av Menneskerettskonvensjonens artikkel 46, jf. menneskerettsloven § 2, at statene har en forpliktelse til å rette seg etter EMDs avgjørelser. Straffeprosessloven § 391 nr. 2 b bestemmer at en sak kan kreves gjenopptatt «når en internasjonal domstol (..) i sak mot Norge har funnet at saksbehandlingen som ligger til grunn for avgjørelsen er i strid med en folkerettslig regel som Norge er bundet av, hvis det er grunn til å anta at saksbehandlingsfeilen kan ha innvirket på avgjørelsens innhold, og gjenopptakelse er nødvendig for å bøte på den skade som feilen har medført.» Kommisjonen fant etter en helhetsvurdering, med særlig vekt på at det dreier seg om en saksbehandlingsfeil i form av habilitet, at det var rimelig mulighet for at feilen kunne ha virket inn på avgjørelsens innhold, og at det ikke kunne sees å foreligge andre muligheter til å bøte på den skade som har skjedd enn at saken blir gjenopptatt.

Se nærmere gjengivelse av kommisjonens avgjørelse på kommisjonens nettside, <http://www.gjenopptakelse.no/index.php?id=84>

* * * * *

Saken ble henvist til Høyesterett, som opphevet lagmannsrettens dom.

3. (200700016)

En mann som i 1993 ble dømt for overtredelse av straffeloven § 192 første ledd 2. straffalternativ (voldtekt), begjærte gjenopptakelse av saken under henvisning til at sentrale nye omstendigheter i saken skapte tvil om fornærmedes troverdighet. Han viste til at fornærmede i 2005 ble dømt for falsk anklage om voldtekt i England. Også i Norge hadde hun ved flere anledninger etter 1993 inngitt anmeldelser for voldtekt. Alle disse sakene var blitt henlagt. Domfelte anførte at disse sakene viste et mønster hos fornærmede, hvor hun urettmessig inngir anmeldelser for voldtekt. De påståtte voldtektene skulle ha skjedd i forbindelse med bruk av alkohol og seksuell kontakt med menn. Etter domfeltes mening var dette et forløp som ikke var ulikt forløpet til den seksuelle kontakten som hadde vært mellom ham og fornærmede i 1992.

Etter å ha utredet saken, bla. med vitneavhør, fant kommisjonen etter en samlet vurdering at domfellelsen i England sommeren 2005 sammenholdt med de henlagte anmeldelsene i Norge, skapte slik tvil om fornærmedes troverdighet i forbindelse med domfellelsen i 1993 at saken burde prøves for retten på ny. Kommisjonen viste til at det var tale om et påfallende antall voldtektsanklager, der i alle fall én, som nevnt, hadde medført dom for falsk anklage. Samtlige av de øvrige sakene hadde blitt henlagt, også der det var kjent gjerningsmann. Saken ble gjenopptatt i medhold av straffeprosessloven § 391 nr. 3.

4. (200600184)

En drosjesjåfør ble i tingretten dømt til 30 dagers fengsel for å ha utøvd vold mot en passasjer. Domfelte erkjente å ha slått, men hevdet at han handlet i nødverge, ettersom passasjeren hadde angrepet ham mens bilen var i fart. Tingretten festet ikke lit til domfeltes forklaring på dette punkt. Dommen ble anket, men nektet fremmet av lagmannsretten.

Domfelte begjærte gjenopptakelse og viste blant annet til en rekke forhold som sannsynliggjorde at fornærmede hadde avgitt falsk forklaring i retten. Blant annet hevdet domfelte at drosjens innredning var slik at han ikke kunne ha slått uten at fornærmede hadde lent seg frem mot domfelte. Domfelte og hans forsvarer ba om at retten skulle befare drosjen under rettssaken, men dette ble avvist av retten.

Kommisjonen utredet saken. Det ble blant annet tatt kontakt med fornærmede og andre passasjerer i drosjen, samt foretatt rekonstruksjon/befaring av drosjen. Utredningen viste blant annet at fornærmede tidligere var domfelt for vold mot en drosjesjåfør. Befaring av drosjen med rekonstruksjon styrket domfeltes forklaring vedrørende hendelsesforløpet. Drosjens innredning viste at sjåføren hadde liten mulighet til å slå fornærmede uten at fornærmede lente seg frem mot sjåføren slik sjåføren hevdet. Sjåføren hadde videre vært drosjesjåfør i over 30 år uten noen klager mot seg.

Etter en helhetsvurdering fant kommisjonen at utredning av saken hadde resultert i nye bevis som kunne ført til frifinnelse dersom de hadde foreligget for den dømmende rett. Saken ble gjenopptatt i medhold av straffeprosessloven § 391 nr. 3.

5. (200500191)

I november 2004 ble en mann dømt i tingretten for heleri av et kjøretøy påsatt falske kjennetegn. Tiltalen omfattet også to andre personer, og samtlige ble funnet skyldige i samsvar med tiltalen. Straffen ble for domfelte satt til fengsel i 60 dager. Retten la til grunn at han, sammen med sine medtiltalte, hadde vært i besittelse av en stjålet bil påsatt kjennetegn og chassisnummer fra en liknende bil, som tidligere hadde tilhørt ham. Alle tre anket dommen, men lagmannsretten nektet ankene fremmet.

Domfelte begjærte gjenopptakelse for kommisjonen i oktober 2005. Han begrunnet begjæringen med at den ene medtiltalte, som var tiltalt og ble dømt sammen med ham, hadde avgitt en ny og endret forklaring til politiet i september 2005. Vedkommende forklarte her at det var han som i sin tid hadde kjøpt domfeltes bil og at domfelte ikke var kjent med at denne bilen senere ble videresolgt. Domfelte forklarte seg for kommisjonens utreder i juni 2007, og hans forklaring var i samsvar med medtiltaltes nye forklaring. Domfelte erkjente at han tidligere ikke hadde forklart seg helt sannferdig, og begrunnet dette med at han kom fra et miljø hvor man ikke «snakker» på andre.

En ny og endret forklaring fra domfelte om sin egen rolle kan ikke i seg selv anses som en ny omstendighet eller et nytt bevis som kan føre til gjenopptakelse, men nye forklaringer fra en medtiltalt vil etter omstendighetene kunne gi grunnlag for dette.

Saken ble oversendt påtalemyndigheten for uttalelse, og statsadvokaten anførte i brev til kommisjonen i september 2007 at vilkårene for gjenopptakelse syntes å være til stede. Kommisjonen fant at den nye forklaringen fra den medtiltalte var en ny omstendighet eller nytt bevis, slik at gjenopptakelsesbegjæringen ble vurdert etter straffeprosessloven § 391 nr. 3. Kommisjonen kom til at denne forklaringen, sett i sammenheng med det som for øvrig forelå av opplysninger, herunder domfeltes egen forklaring for kommisjonen, ga en rimelig mulighet for at domfelte ville ha blitt frifunnet dersom opplysningene hadde foreligget da saken ble pådømt.

Vilkårene for gjenopptakelse etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 var til stede, og saken ble henvist til retten for ny behandlingen etter straffeprosessloven § 400. Avgjørelsen var enstemmig.

6. (200400195)

I 1991 ble en 42 år gammel mann dømt i lagmannsretten til en straff av fengsel i 2 år og 8 måneder for ved flere anledninger å ha hatt samleie med sin datter da hun var 5–9 år gammel.

Kommisjonen oppnevnte nye sakkyndige og foretok flere avhør, blant annet av fornærmede. De sakkyndige uttaler i sin rapport at funnene som ble påvist i 1989 indikerer at overgrep kan ha funnet sted. Det er imidlertid såpass stor usikkerhet knyttet opp mot funnene, at de konkluderer med at de sannsynligvis ikke kan tolkes som holdepunkt for at seksuelle overgrep og samleie har funnet sted. Den rettsmedisinske kommisjon uttalte i februar 2006 at det bør legges til grunn at det ved den primære undersøkelsen i 1989 kun ble påvist «rester av jomfruhinnen» og at undersøkelsen i ryggleie ikke utelukker at undersøkeren kan ha forvisset seg om at jomfruhinnen viste omfattende defekter. Den rettsmedisinske kommisjon mener videre at de sakkyndige «litt for håndfast» avviser den tolkning og konklusjon, som overlegen kom frem til i 1989.

Ved avgjørelsen delte kommisjonen seg i et flertall og et mindretall. En samlet kommisjon var kritisk til at en rådgiver ved PP-tjenesten gjennomførte en samtale med fornærmede i desember 1989, og at den samme rådgiveren deltok under dommeravhøret tre dager senere. Etter kommisjonens vurdering kunne det ikke utelukkes at fornærmedes forklaring under dommeravhøret kunne ha vært preget av samtalen med rådgiveren kort tid i forveien.

Kommisjonens flertall viste til at den nye sakkyndige rapporten fastslo at det var såpass mye usikkerhet knyttet til overlegens funn i 1989 at disse ikke kunne tolkes som holdepunkt for at seksuelle overgrep hadde funnet sted. De sakkyndiges vurdering av funnene i dag verken bekrefter eller avkrefter at seksuelt misbruk har funnet sted. Flertallet viste også til at fornærmede hadde opplyst at hun var blitt utsatt for overgrep fra sin far og stefar. Kommisjonens flertall hadde videre merket seg at fornærmede forklarte seg lite detaljert under dommeravhøret i 1989, og at hun heller ikke i avhør med kommisjonens utreder syntes å være i stand til å gi noen nærmere beskrivelse av de overgrepene som skulle ha funnet sted. Heller ikke i samtaler med sin behandlende lege eller psykiater ga hun detaljer om overgrepene. I avhørene med kommisjonens utreder forklarte hun imidlertid at hun kunne huske overgrepene, men at hun ikke greide å snakke om dem.

Etter flertallets vurdering måtte den nye sakkyndige rapporten og fornærmedes opplysning om at hun ble seksuelt misbrukt også av sin stefar, anses som nye omstendigheter eller nye bevis som samlet sett kunne ha ført til et annet resultat, dersom de hadde foreligget for den dømmende rett. Ved vurderingen la flertallet også vekt på at omstendighetene omkring gjennomføringen av dommeravhøret var av en slik art at det ga grunn til å stille spørsmål ved bevisverdien av dommeravhøret.

Kommisjonens mindretall bemerket at de nye oppnevnte sakkyndige, utelukkende hadde vurdert de skriftlige uttalelsene som ble gitt i 1989. Mindretallet viste også til merknadene fra Den rettsmedisinske kommisjon, herunder merknaden om at de nye sakkyndige litt for håndfast avviste overlegens tolkning og konklusjon. Etter mindretallets vurdering var ikke den nye sakkyndige rapporten et nytt bevis som syntes egnet til å føre til frifinnelse av domfelte. Etter mindretallets vurdering var heller ikke fornærmedes forklaring om overgrep fra stefar å anse som et nytt bevis som syntes egnet til å føre til frifinnelse.

Kommisjonens mindretall la til grunn at retten var kjent med at PP-tjenestens rådgiver hadde hatt en forutgående samtale med fornærmede, og at rådgiveren deltok under dommeravhøret. Retten vurderte dommeravhørets bevisverdi ut fra blant annet dette. Dommeravhøret var, sammen med øvrige vitneforklaringer og sakkyndig uttalelse, en del av det samlede bevismaterialet som lagretten vurderte, og eventuelle svakheter ved dommeravhøret var ikke tilstrekkelig til å fastslå at det var tvilsomt om dommen var riktig.

Basert på flertallets syn ble saken gjenopptatt, idet vilkårene i straffeprosessloven § 391 nr. 3 ble ansett oppfylt.

* * * * *

Lagmannsretten avsa deretter frifinnende dom uten hovedforhandling.

7. (2004000107)

En mann ble i 1992 dømt til fengsel i 2 år og 4 måneder for overtredelse av straffeloven §§ 195, 1. ledd, 2. straffalternativ, 195, 1. ledd, 1. straffalternativ, 207, 1. ledd, 1. straffalternativ og 209, 1. punktum, ved å ha hatt utuktig omgang med sin stedatter og sønn, som begge var under 14 år. I forhold til stedatteren ble han også dømt for samleie. Mannen begjærte gjenopptakelse for kommisjonen, blant annet under henvisning til at ny medisinsk kunnskap for så vidt gjaldt vurderingen av anale og genitale funn hos barn ville kunne vise at barna ikke hadde vært utsatt for overgrep.

Kommisjonen utredet saken nærmere, blant annet ved oppnevning av nye medisinske sakkyndige og avhør av hans nå voksne stedatter.

Kommisjonen fant etter en helhetsvurdering av den nye sakkyndigrapporten, sammenholdt med de øvrige bevis som forelå for den dømmende rett, at bevissituasjonen i saken – på bakgrunn av den medisinske kunnskap man nå besitter – er vesentlig annerledes enn den var da saken var oppe for retten i 1992. Den gangen ble resultatene av de medisinske undersøkelsene vurdert å gi grunnlag for mistanke om at barna hadde vært utsatt for seksuelle overgrep, og særlig klar var konklusjonen for stedatterens vedkommende. Den nye sakkyndigrapporten innebærer derimot at funnene, slik disse vurderes av sakkyndige i dag, i seg selv verken bekrefter eller avkrefter seksuelt misbruk. Kommisjonen så hen til hvordan mistanken om overgrep først kom opp og hvordan saken videre utviklet seg. Kommisjonen fant at de tidligere medisinske undersøkelsene hadde fått legge premissene for dommeravhørene, slik at når det senere viste seg at de medisinske funnene ikke lenger hadde den bevisverdi man tidligere hadde lagt til grunn, så stilte saken seg i et annet lys. Domfeltes stedatter som ble avhørt i forbindelse med kommisjonens behandling av saken, kunne ikke bidra til å opplyse saken ytterligere, idet hun ikke husket noe som hadde tilknytning til saken. Kommisjonen kom etter en samlet vurdering av bevisene til at det var en rimelig mulighet for at saken ville ha endt med frifinnelse dersom den nye sakkyndige rapporten hadde foreligget for retten da saken i sin tid ble pådømt. Begjæringen ble derfor

tatt til følge i medhold av straffeprosessloven § 391, nr. 3 og saken henvist til retten for ny behandling. Kommissjonens avgjørelse var enstemmig.

* * * * *

Lagmannsretten avsa deretter frifinnende dom uten hovedforhandling.

8. (200700074)

En mann ble i 1990 dømt til fengsel i 3 år for overtredelse av straffeloven §§ 195, 1. ledd, 2. straffalternativ, 195, 1. ledd, 1. straffalternativ, 196, 207, 1. ledd, 2. straffalternativ, 207, 1. ledd, 1. straffalternativ, og 209, ved å ha hatt utuktig omgang med sine to døtre under 14 år og sin stesønn under 16 år. I forhold til den eldste datteren ble den utuktige omgangen ansett for å omfatte samleie. Mannen begjærte gjenopptakelse for kommisjonen, blant annet under henvisning til at ny medisinsk kunnskap for så vidt gjaldt vurderingen av anale og genitale funn hos barn ville kunne vise at barna ikke hadde vært utsatt for overgrep.

Kommissjonen utredet saken nærmere, blant annet ved oppnevning av nye medisinske sakkyndige og avhør av hans nå voksne døtre.

Den nye sakkyndigrapporten innebar at de medisinske funnene, slik disse vurderes av sakkyndige i dag, i seg selv verken anses å bekrefte eller avkrefte seksuelt misbruk. Kommissjonen fant i første omgang ikke grunnlag for å ta gjenopptakelsesbegjæringen til følge, og denne avgjørelsen ble truffet under dissens 3–2.

Domfeltes advokat kom etter dette tilbake til saken og ba kommisjonen foreta en fornyet vurdering. Han vedla et brev fra domfeltes tidligere forsvarer som viste at de medisinske undersøkelsene hadde stått sentralt under straffesaken, og at skyldspørsmålet som følge av legeerklæringene ble ansett som så opplagt at saken hovedsakelig ble sett på som et spørsmål om straffutmåling.

Kommissjonen underga deretter saken en ny, fullstendig behandling. Ett av kommisjonens medlemmer endret da standpunkt. Medlemmet hadde ved forrige gangs behandling tilhørt flertallet mot gjenopptakelse, og da han endret standpunkt sluttet han seg til det tidligere mindretallets konklusjon, slik at det ble flertall (3–2) for gjenopptakelse av saken.

Medlemmet som hadde endret standpunkt, viste til mindretallets merknader ved forrige gangs behandling av saken og ga for øvrig en selvstendig begrunnelse for sitt endrede standpunkt. Han viste til den nye sakkyndigrapporten og at det ut fra tidligere forsvarers brev var grunn til å anta at det under hovedforhandlingen var lagt stor vekt på de sakkyndiges uttalelser. Videre at det var svakheter ved dommeravhørene av de to døtrene, og at det fremsto som tvilsomt om retten under hovedforhandlingen hadde vært seg tilstrekkelig bevisst svakheter ved dommeravhørene, all den tid legeerklæringen fra overlegen som undersøkte jentene hadde konkludert med at overgrep var «overveiende sannsynlig».

Også stesønnens vitneprov ble antatt å være svekket av at han over tid hadde vært utsatt for gjentatt utspørring. Han hadde vært meget fortvilet over det han hadde fått vite om mistanken om overgrep mot halvsøstre, og det kunne heller ikke utelukkes at han hadde ønsket å styrke jentenes vitneprov.

Det var ikke grunn til å tro at forklaringene fra domfeltes døtre, da de var blitt avhørt i forbindelse med kommisjonens behandling av saken, var bevisst uriktige, men forklaringene måtte ses på bakgrunn av at faren ble dømt for overgrep mot dem og at dette tydeligvis var blitt lagt til grunn i ettertid.

Den nye sakkyndigerklæringen var et nytt bevis som syntes egnet til frifinnelse i forhold til alle de tre barna. Legeerklæringen som ble skrevet etter undersøkelsen av døtrene i 1989 hadde i liten grad åpnet for tvil, og syntes å ha bidratt til å legge premissene for den videre etterforskningen av saken, herunder mulige overgrep mot stesønnen.

Da det etter dette var blitt flertall for gjenopptakelse av saken, ble begjæringen tatt til følge i medhold av straffeprosessloven § 391, nr. 3, og saken henvist til retten for ny behandling.

9. (200700022)

En mann var dømt for overtredelse av vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 5 første, jf. annet ledd, jf. skiltreglene § 8 (hastighet – 111 km/t i 60-sone målt med laser). Straffen ble satt til samfunnstjeneste i 36 timer og domfelte ble fradømt retten til å føre motorvogn i 14 måneder. Domfelte ga i retten en uforbeholden tilståelse, og saken ble pådømt som tilståelsesdom i medhold av straffeprosessloven § 248.

Domfelte begjærte gjenopptakelse og viste til at tingretten i en senere dom mot en annen person, som ble målt på samme sted og til samme tid, fant at det var tvil om lasermålingen som måtte komme vedkommende til gode. Det var cirka like mange prosent feil i målingen av domfelte som i målingen av den andre personen, i forhold til den fart de selv mente å ha holdt. Domfelte anslo sin hastighet til 80-90 km/t.

Påtalemyndigheten fremla sakkyndig uttalelse fra Justervesenet vedrørende annen måling fra samme fartskontroll, innhentet etter dommen mot den andre føreren. Etter en gjennomgang av lasermålingen hadde Justervesenet ingen bemerkninger til denne. Den sakkyndige uttalelsen ble påberopt å ha tilsvarende betydning for domfeltes sak.

Etter kommisjonens syn utgjorde tingrettens dom mot den andre føreren, der bevisene i saken ble vurdert annerledes, en ny omstendighet i saken mot domfelte. Ved vurderingen av om den nye omstendighet synes egnet til å føre til en vesentlig mildere rettsfølge, delte kommisjonen seg i et flertall og et mindretall.

Kommisjonens flertall fant at den nye omstendighet i saken syntes egnet til føre til en vesentlig mildere rettsfølge. Det ble vist til at det var en rimelig mulighet for at de vurderinger som lå til grunn for bevisvurderingen i dommen mot den andre føreren, ville fått betydning for rettens vurdering av domfeltes forhold dersom disse hadde vært kjent for den dømmende rett da domfeltes sak ble pådømt. Det ble konkret vist til at retten etter åstedsbefaring og demonstrasjon fant at det ikke kunne utelukkes at måleresultatet var påvirket av forholdene på stedet.

Kommisjonens mindretall fant at den tvil som tingretten lot være avgjørende for å sette fartsmålingen til side i dommen mot den andre føreren, syntes å være av mer teoretisk karakter. Justervesenets rapport, som forelå etter at dommen ble avsagt, fjernet tvilen ytterligere. Tingrettens bevisvurdering i saken mot den andre føreren syntes dermed ikke egnet til å føre til en vesentlig mildere rettsfølge for domfelte.

Basert på flertallets syn, ble saken gjenopptatt i medhold av straffeprosessloven § 391 nr. 3

* * * * *

Ny dom ble deretter avsagt. Domfeltes erkjennelse av å ha kjørt i 80 km/t i 60-sone ble lagt til grunn for straffutmålingen. Retten la vesentlig vekt på at domfelte ikke ble forevist resultatet av lasermålingen på stedet. Dette utgjorde et instruksbrudd, som etter en konkret vurdering førte til at måleresultatet ble satt til side. Retten viste til at domfelte sto overfor anklage om en meget alvorlig fartsoverskridelse med fare for å få førerkortet beslaglagt og at han bestred måleresultatet. Rettssikkerhet og hensynet til tilliten til lasermålinger ble vektlagt ved rettens vurdering.

Straffen ble satt til en bot stor kr 4 200, subsidiært fengsel i 7 dager. Tap av førerrett ble ikke idømt.

10. (200600141)

En 18 år gammel mann ble i august 2004 dømt i tingretten til fengsel i 90 dager, hvorav 30 dager ble gjort betinget, for to tilfeller av bedrageri vedrørende kjøp av datautstyr og kjøp av kaffemaskiner med tilbehør.

Etter at dom var avsagt kom det frem at domfelte under etterforskingen hadde legitimert seg med sin brors navn, og tiltalen var tatt ut i brorens navn. Også under hovedforhandlingen oppga han brorens personalia, og dommen ble avsagt mot broren. Dommen ble imidlertid rettet i medhold av straffeprosessloven § 44.

Ved brev til Oslo politidistrikt 14. oktober 2005 ber domfelte, ved sin forsvarer, om gjenoptakelse av dommen for så vidt gjelder domfellelsen etter tiltalebeslutningens post I, som gjaldt bedrageriet i forbindelse med anskaffelsen av kaffemaskinene. I brevet heter det blant annet: «A erkjenner at det var han som var involvert i episoden omhandlet i post II i tiltalebeslutningen utferdiget 27.02.2004, men hevder imidlertid at det var hans bror B som var involvert i forholdet beskrevet i tiltalebeslutningens post I. Etter det opplyste erkjenner B at dette forholdet ble begått av ham.»

Domfeltes begjæring om gjenoptakelse tiltres av statsadvokaten i påtegning til kommisjonen 24. oktober 2006.

Kommisjonen fant at brorens forklaring, hvor han erkjente straffeskyld for bedrageri for så vidt gjaldt anskaffelsen av kaffemaskinene med tilbehør, måtte anses som et nytt bevis. Erkjennelsen ble styrket av andre opplysninger i saken. Vilkårene for gjenoptakelse etter straffeprosessloven § 391 nr. 3 var til stede, og saken ble henvist til retten for ny behandlingen etter straffeprosessloven § 400. Avgjørelsen var enstemmig.

* * * * *

Etter ny behandling avsa tingretten frifinnende dom for det forholdet som var henvist til ny behandling. For det forholdet som var rettskraftig avgjort ved tingrettens dom i august 2004 ble straffen fastsatt til fengsel i 45 dager, hvorav 30 dager ble gjort betinget med en prøvetid på 2 år.

11. (200500202)

En mann ble i tingretten dømt for overtredelse av straffeloven § 390a, § 227 første straffalternativ og straffeloven § 228 første ledd, jf. § 49 for fremsettelse av trusler, plagsom opptreden og forsøk på legemsfornærmelse. Han begjærte saken gjenopptatt, og påberopte seg blant annet et nytt vitne til to av forholdene.

Kommisjonen foretok vitneavhør av vedkommende, som støttet domfeltes versjon av hendelsesforløpet. Kommisjonen gjenopptok saken for disse to forholdenes vedkommende. Kommisjonens viste til at vitneforklaringen fra det nye vitnet utgjorde et nytt bevis i saken i medhold av straffeprosessloven § 391 nr. 3, idet vitnet ikke var kjent for den dømmende rett. Dette nye beviset var egnet til å føre til frifinnelse for disse forholdene, eller til en vesentlig mildere rettsfølge.

12. (200600153)

Se avgjørelse 14.12.2006-II –. www.gjenopptakelse.no

Avgjørelsen i sak 2006-00153 gjelder for person A i samme saksforhold

13. (200600073)

En mann ble i 2004 dømt til fengsel i 90 dager for overtredelse av straffeloven § 228, 1. og 2. ledd, 1. straffealternativ ved at han ved en anledning slo «en eller flere ganger mot ansiktet/hodet til fornærmede, slik at vedkommende fikk bruddskade i ansiktet og skade på øyet». Tiltalen omfattet også brudd på løsgjengerloven § 17, ved at han i beruset tilstand forholdt seg som gjengitt.

I gjenopptakelsesbegjæringen ble det vist til at det nå forelå opplysninger fra et nytt vitne i saken, som hadde sett episoden, og at vitnets forklaring viser at domfelte ble provosert i langt større grad enn hva retten fant bevist. Påtalemyndigheten kunne på sin side ikke se at det var grunnlag for å gjenoppta saken.

Selv om det på generelt grunnlag kan være grunn til å se på opplysninger fra vitner som melder seg i ettertid og gir forklaring om forhold som ligger mer enn ett år tilbake i tid med en viss skepsis, fant kommisjonen at det nye vitnets forklaring i saken var et nytt bevis i straffeprosesslovens forstand.

Når det gjaldt spørsmålet om hvorvidt forklaringen var egnet til å føre til frifinnelse eller til en «vesentlig mildere rettsfølge», fant kommisjonen, hensett til den usikkerhet om foranledningen til legemsbeskadigelsen som tingretten legger til grunn, at det var en rimelig mulighet for at det nye vitnets forklaring for kommisjonen var egnet til å føre til frifinnelse under henvisning til straffeloven § 48, eller til anvendelse av en «vesentlig mildere rettsfølge» for domfelte under henvisning til straffeloven § 56, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3, og saken ble etter dette besluttet gjenopptatt.

* * * * *

Ved ny behandling av saken for tingretten i 2007, ble domfelte på ny dømt i henhold til tiltalen til betinget fengsel i 30 dager.

Søksmål mot kommisjonen m.m.

Torgersensaken

Ved kommisjonens avgjørelse 8. desember 2006 ble Fredrik Fasting Torgersens begjæring om gjenopptakelse ikke tatt til følge. Det vises til omtale av denne saken i årsberetningen for 2006. Kommisjonen har i 2007 arbeidet med fire saker i tilknytning til Torgersensaken, som det redegjøres kort for nedenfor.

Kommisjonen oppnevnte forsvarer for Torgersen høsten 2004. Forsvareren fikk dekket salær av kommisjonen for totalt 660 timer for sitt arbeid med begjæringen. Uenighet om salærfastsettelsen førte til at advokaten anla søksmål mot staten høsten 2006 med påstand om å få godtatt sitt honorarkrav. Hovedforhandling ble avholdt i Oslo tingrett 5. mars 2007. Staten ble frifunnet, og advokaten ble dømt til å betale statens saksomkostninger. Dommen ble anket til Borgarting lagmannsrett 31. mai 2007. Ankeforhandling er berammet til 22. februar 2008.

Torgersens forsvarer anmeldte den 2. januar 2007 kommisjonens medlemmer og utreder til riksadvokaten for overtredelse av straffeloven § 120, § 325 nr. 1 og § 110. Riksadvokaten besluttet at saken skulle etterforskes av Spesialenheten for politisaker, idet det også var inngitt anmeldelse mot representanter for påtalemyndigheten. Spesialenheten iverksatte etterforskning, og besluttet den 11. juni 2007 at anmeldelsen skulle henlegges fordi «intet straffbart forhold anses bevist». Forsvareren påklaget henleggelsen til riksadvokaten. Under henvisning til at det var et «langvarig vennskapsforhold» mellom riksadvokat Busch og førstestatsadvokat Qvigstad, anførte han at riksadvokaten var inhabil og krevde at det måtte oppnevnes setteriksadvokat til å behandle klagen. Under forutsetning av at riksadvokaten opphevet vedtaket om henleggelse, aksepterte advokaten at det ikke var behov for å oppnevne setteriksadvokat. Riksadvokaten kunne ikke se at han var inhabil etter straffeprosessloven § 60, og spørsmålet ble forelagt Justisdepartementet etter straffeprosessloven § 61 første ledd i.f. Departementet besluttet 2. august 2007 at riksadvokaten ikke var inhabil til å behandles klagesaken. Riksadvokaten traff etter dette beslutning 15. oktober 2007 om at klagen fra advokaten ikke skulle tas til følge, og uttalte blant annet: «Anmeldelsen og klagen synes i første rekke å inneholde argumentasjon mot kommisjonens avgjørelse i gjenopptakelsessaken, og fremstår som et angrep på denne, fremsatt av en som er uenig i konklusjonen.»

Etter at kommisjonen traff sin avgjørelse i gjenopptakelsessaken, fremsatte Torgersen, ved sin fullmektig og sin forsvarer, krav om innsyn i et referat og lydopptak fra et møte som kommisjonen hadde med en representant for Den rettsmedisinske kommisjon høsten 2004. Det ble også fremsatt krav om innsyn i det som ble anført å være kommisjonens protokoller, som viste hvilke kommisjonsmedlemmer som hadde vært til stede på de forskjellige kommisjonsmøtene hvor Torgersensaken var blitt behandlet. Kommisjonen avsto kravet på prinsipielt grunnlag, og viste til at referatene var interne møtereferater som kan unntas fra innsyn etter straffeprosessloven § 398 fjerde ledd i.f. Klage over kommisjonens vedtak ble deretter fremsatt overfor Justisdepartementet og Sivilombudsmannen. Klagen førte ikke frem. Torgersens fullmektig fremsatte fornyet krav om innsyn overfor kommisjonen, som fastholdt sin tidligere beslutning. I brev av 22. september 2007 ble det varslet om at det ville bli reist søksmål mot kommisjonen. Forsvareren fremmet begjæring til Oslo tingrett 23. oktober 2007 med påstand om at Torgersen hadde rett til innsyn i dokumentene som er nevnt ovenfor. Det ble samtidig nedlagt påstand om at advokaten skulle oppnevnes som forsvarer i samme sak. Kommisjonen avga uttalelse til begjæringen 13. november og 5. desember 2007. Begjæringen ligger fortsatt til behandling i tingretten pr. 31. desember 2007.

Ved brev 17. juli 2007 fremsatte Torgersen på ny begjæring om gjenopptakelse av saken. Han la samtidig ned påstand om at begjæringen skulle behandles med nye medlemmer, oppnevnt av Kongen (settekommisjon). I brev samme dag ber advokaten om å bli oppnevnt som forsvarer for Torgersen. Krav om oppnevning av settekommisjon ble også reist overfor Justisdepartementet. Kommisjonen traff avgjørelse i saken 12. oktober 2007, og konkluderte med at den selv var kompetent til å avgjøre habilitetsspørsmålet, og at den ikke var inhabil til å behandle Torgersens nye begjæring om gjenopptakelse. Avgjørelsen ble påklaget til Justisdepartementet, som fant at det ikke hadde kompetanse til å behandle klagen. Kommisjonens avgjørelse er i sin helhet lagt ut på kommisjonens hjemmeside. Den 4. desember 2007 tok Torgersen ut stevning mot kommisjonen for Oslo tingrett. Han la ned påstand om at alle nåværende medlemmer og varamedlemmer i kommisjonen er inhabile til å behandle begjæringen om gjenopptakelse, og at han har rett til oppnevnt forsvarer. Saken ligger til behandling i Oslo tingrett pr. 31. desember 2007.

Andre søksmål

I oktober 2006 ble kommisjonen stevnet av en domfelt som ikke hadde fått medhold i sin begjæring om gjenopptakelse. Saksøker hevdet at kommisjonen hadde lagt feil faktum til grunn for sin avgjørelse. Domfelte møtte ikke til hovedforhandlingen, og tingretten fant at vilkårene for å avsi uteblivelsesdom var til stede. I mai 2007 ble det avsagt dom hvor kommisjonen ble frifunnet og tilkjent saksomkostninger.

Kommisjonen ble i februar 2007 stevnet i privat straffesak av en domfelt som ikke hadde fått medhold i sin begjæring om gjenopptakelse. Domfelte påsto at kommisjonen hadde fremsatt grovt injurierende påstander mot ham, og at straffesaken måtte gjenopp- tas på grunn av feil saksbehandling da dommen ble avsagt. Tingretten avsa kjennelse i mars 2007 om at saken skulle avvises, idet søksmålsfristen ikke var overholdt.

I februar 2007 ble kommisjonen stevnet i en sak der domfelte, som ikke hadde fått medhold i sin begjæring om gjenopptakelse, la ned påstand om at kommisjonen måtte dømmes for å ha utvist grov uaktsomhet i tjenesten og at kommisjonen skulle betale ham erstatning. Tingretten fant det uklart hva domfelte bygget sitt søksmål på. Retten kunne ikke se at vilkårene for å reise privat straffesak etter § 402 nr. 3 var til stede, og dersom saken var ment som et sivilt erstatningssøksmål fant retten at de alminnelige erstatningsgrunnlagene ikke var til stede. Tingretten avsa kjennelse i april 2007 om at saken skulle avvises.

Postadresse: Postboks 8026 Dep, 0030 Oslo
Besøksadresse: Teatergt. 5
Telefon: 22 99 13 70
Telefaks: 22 99 13 71
E-post: post@gjenopptakelse.no
Internett: www.gjenopptakelse.no